

**Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Y Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol**

**Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group**

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Nick Ramsay AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Ein Cyf: AG/MS/JW/JM

21 Tachwedd 2017

Annwyl Mr Ramsay

Arlwyo a Maeth Cleifion mewn Ysbytai

Yn dilyn eich llythyr dyddiedig 16 Hydref 2017 a'ch gwahoddiad i ddod i gyfarfod â'r Pwyllgor ar 4 Rhagfyr 2017, hoffwn gynnig ymateb i'r Pwyllgor yn ymdrin â'r materion a godwyd, gan obeithio y bydd yn ddefnyddiol cyn y cyfarfod.

Yn gyntaf, hoffwn sicrhau aelodau'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus bod yr holl faterion a'r argymhellion a godwyd yn cael eu hystyried o ddifrif, a'u bod yn gyfle i wella pob rhan o'n system. Wrth gwrs, rhaid pwyso a mesur unrhyw weithgarwch a argymhellir yn erbyn yr ystod o gyfrifoldebau a ddarperir gan y GIG a'r adnoddau sydd ar gael i'w gweithredu. Er enghraifft, bydd llawer o'r systemau TGCh sydd ar waith yng Nghymru gyda'r rhaglenni newid mwyaf sylweddol i unrhyw sefydliad yn lleol – a hyd yn oed yn fwy cymhleth ei weithredu'n gyson ar draws Cymru. Yn anochel, byddwn bob amser yn pwysleisio ac yn blaenoriaethu'r systemau clinigol cenedlaethol, sy'n cefnogi staff a chleifion, er mwyn darparu triniaethau a gofal clinigol. Dyma enghreifftiau o'r systemau hyn: rhoi ar waith System Rheoli Cleifion (Myrddin) ledled Cymru, y porth clinigol cenedlaethol, systemau meddygon teulu, WCCIS (fel system gofal cymdeithasol a chymunedol cenedlaethol), RADIS (system radioleg genedlaethol) systemau Adrannau Argyfwng a LIMS (system labordai cenedlaethol). Byddwn yn parchu unrhyw argymhellion, ond bydd hefyd angen cysoni a dewis blaenoriaethau gan ystyried yr adnoddau sydd ar gael.

Yn dilyn cyfarfod y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ym mis Hydref 2016, mae dau argymhelliad wedi'u cyflawni:

- Mewn perthynas ag argymhelliad 8, cyhoeddwyd cyfarwyddeb a gallaf gadarnhau bod pob bwrdd ac ymddiriedolaeth iechyd wedi pennu cyfarwyddwr anweithredol i arwain sydd â chyswllt â swyddog gweithredol.
- Mewn perthynas ag argymhelliad 10, gallaf hefyd gadarnhau y dosbarthwyd Cylchlythyr Iechyd Cymru i fyrddau iechyd ac i Ymddiriedolaeth GIG Felindre ym mis

**BUDDSODDWR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE**

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Ffôn • Tel 02920 801182/1144
Andrew.Goodall@llyw.cymru

Gwefan • website: www.llyw.cymru

Mai 2017 yn adolygu'r targed ar gyfer gwastraff bwyd o 10% i 5%. Mae hyn yn cydnabod y cynnydd da a wnaed ar wastraff, fel y gwelir yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru, ond mae hefyd yn adlewyrchu pa mor bwysig ydyw i osod ac adolygu targedau ar gyfer gwella.

Safoni dogfennaeth Nyrsio

Rwy'n bryderus bod y gwaith o ddatblygu systemau electronig i gefnogi nyrsys, drwy ein tystiolaeth a'n hymatebion blaenorol, o bosibl wedi canolbwyntio'n ormodol ar rôl unigolyn sy'n gweithio i Wasanaeth Gwybodeg GIG Cymru. Mae llawer o'r systemau clinigol cenedlaethol y cyfeiriais atynt uchod yn darparu cymorth i'r holl dimau clinigol, gan gynnwys timau nyrsio, i weithredu'n glinigol ac i gael mynediad at gofnodion clinigol electronig. Wrth i'r gwaith barhau i ddatblygu un cofnod nyrsio electronig a fydd yn cynnwys yr holl ystod o ddogfennau nyrsio sy'n cael eu defnyddio, gall nyrsys a staff eraill ddefnyddio systemau electronig mewn amrywiaeth o ffyrdd wrth eu gwaith o ddydd i ddydd.

Dyma enghreifftiau o hyn:

- Bellach, mae holl ganlyniadau patholeg a phelydr-X cleifion ar gael i'w gweld yn electronig ac felly mae modd trosglwyddo'r canlyniadau'n gyflymach i staff clinigol sy'n gofalu am y cleifion ac yn eu trin.
- Mae cleifion sydd angen monitro glwcos yn y gwaed yn gallu gwneud hynny drwy ddefnyddio system electronig lle mae modd gweld y canlyniadau'n gyflym.
- Mae ysbytai yn anfon llythyr electronig at feddygon teulu pan fydd cleifion yn cael eu rhyddhau o'r ysbyty i gael gofal yn y gymuned.
- Mae'r System Fonitro Safonau Iechyd a Gofal yn electronig ac mae'n cynnwys canlyniadau archwiliadau hanfodion gofal gan y timau nyrsio.
- Mae'r cofnodion llif cleifion yn electronig ac yn cynnwys gwybodaeth am nifer y cleifion sydd mewn amgylchedd clinigol penodol (ee yr adran damweiniau ac achosion brys) ac am ba mor hir mae unigolion yn aros mewn manau penodol.
- Mae'n llawer haws i gleifion roi adborth drwy ddefnyddio technoleg fel iPads mewn manau clinigol a thrwy arolygon ar y wardiau neu ar y we.
- Defnyddir offeryn electronig i asesu nifer y nyrsys sydd eu hangen i ofalu am gleifion yn unol â'r Ddeddf Lefelau Staff Nyrsio.
- Mae meddygon teulu yn defnyddio cofnodion cleifion electronig i gofnodi'r gofal a'r triniaethau a roddir i gleifion, ac mae'r holl staff clinigol yn defnyddio systemau gofal sylfaenol.
- Mae rhai nyrsys ardal yn defnyddio iPads i gofnodi'r gofal a roddir i gleifion yn eu cartrefi. Bydd defnyddio'r system WCCIS fel y system genedlaethol ar gyfer gwasanaethau cymunedol yn gosod templed cenedlaethol cymeradwy sy'n cefnogi gwaith Ymwelwyr Iechyd a Nyrsys Ardal.
- Mae datblygiadau eraill yn canolbwyntio ar gofnodion nyrsio: mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg yn treialu cofnod nyrsio electronig ar ward llawfeddygaeth ddewisol i oedolion. Cafodd y system hon ei datblygu'n fewnol. Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi caffael system cofnodion nyrsio electronig ac yn ei defnyddio ar ward plant. Ar lefel leol, mae'r ddwy system yn gweithredu'n ehangach.

Mewn perthynas ag argymhelliad 4, mae'r gwybodegydd nyrsio yng Ngwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru wedi cwblhau gwaith ymgysylltu helaeth dros y 12 mis diwethaf gyda

staff o fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd ar draws Cymru a chyda grwpiau penodol i nodi'r mathau o ddogfennau nyrsio sy'n cael eu defnyddio ar hyn o bryd, ac i gasglu'r gofynion lefel uchel ar gyfer system ddigidol. Cyfrannodd yr adborth o'r uchod at y gwaith o ddatblygu manyleb ar gyfer y ddogfen electronig i Gymru gyfan sy'n nodi 29 o ofynion.

Er gwaethaf defnydd ehangach y systemau a amlinellir uchod, canfuwyd bod yr holl Fyrddau Iechyd yn defnyddio dogfennau papur gydag amrywiadau penodedig o'r set ddata nyrsio genedlaethol a'r set ddata graidd. Yn dilyn ymweliadau, nodwyd bod dwy system ar gyfer dogfennau digidol yn cael eu treialu ar hyn o bryd, y naill ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg a'r llall ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Roedd y gwaith mapio'n cynnwys adborth gan staff yn y byrddau iechyd sy'n defnyddio dogfennau digidol.

Darparodd Cronfa Effeithlonrwydd drwy Dechnoleg Llywodraeth Cymru gyllid ar gyfer datblygu e-ffurflenni, gan roi blaenoriaeth i ddogfennau nyrsio gan gynnwys deall yr effaith ar arferion proffesiynol. Byddai trosi'r holl ddogfennau nyrsio yn rhai electronig yn broses sylweddol i unrhyw system, yn gofyn am gydbwysedd rhwng systemau technegol ac asesiadau proffesiynol, ac mae gwaith ar hyn yn parhau ledled y DU.

Cadarnhaodd Cyfarwyddwyr Nyrsio y fanyleb ar gyfer y ddogfen electronig i Gymru gyfan â 29 o ofynion ar 22 Medi 2017. Gan fod y gofynion bellach wedi'u cytuno, mae Bwrdd Prosiect a grŵp Gweithredol wedi'u sefydlu. Mae hyn yn cynnwys cynrychiolydd o Lywodraeth Cymru ar y Bwrdd Prosiect a bydd swyddogion yn monitro cynnydd.

Fel ymateb penodol i argymhelliad 3, gallaf gadarnhau bod materion ynghylch anghenion diwylliannol, crefyddol a dietegol yn cael eu cynnwys fel rhan o'r gwaith e-ddogfennau nyrsio.

Materion yn ymwneud â chynllunio'r gweithlu

Mewn perthynas ag argymhelliad 5, mae'r Gwasanaeth Gwybodeg wedi bod yn mynd i'r afael â'r materion sy'n ymwneud â chynllunio'r gweithlu a godwyd gan y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus. Mae cynllun gweithlu wedi'i ddatblygu, sydd wedi'i amlinellu yng nghynllun 3 blynedd y Gwasanaeth Gwybodeg, gyda'r nod o fynd i'r afael â'r trafferthion recriwtio i rolau technegol arbenigol mewn maes cystadleuol. Felly, mae cadw gwybodaeth ac arbenigedd y staff presennol wedi dod yn ffactor pwysig yn GIG Cymru; yn arbennig yn y Gwasanaeth Gwybodeg am fod gan staff gwybodeg iechyd sgiliau technegol arbenigol sy'n atyniadol i sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus a'r sector preifat. Mae nifer o strategaethau'r gweithlu yn yr arfaeth, gan gynnwys datblygu pecyn cymorth ar gyfer gweithio hyblyg, gweithdai i staff ac adolygiadau parhaus o'r arferion gweithio hyblyg presennol a rhoi cyngor i reolwyr am opsiynau hyblyg, datblygu strategaeth recriwtio a chynyddu prentisiaethau ac interniaethau i raddedigion. Mae Byrddau ac Ymddiriedolaethau Iechyd yng Nghymru hefyd yn cyflogi nifer sylweddol o staff arbenigol ym maes TGCh sy'n cefnogi seilwaith a datblygiadau lleol a'r gwaith o gyflwyno rhaglenni cenedlaethol.

System TG arlwyo

Er y gallai cyflwyno system TG arlwyo ar draws GIG Cymru arwain at rai manteision, rhaid ystyried y penderfyniad i ddyrannu cyllid ac adnoddau i'r rhaglen hon o fewn cyd-destun ehangach digideiddio ar draws yr holl wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae hyn

yn cynnwys datblygu a chyflwyno systemau clinigol allweddol, a'r pwysau i sicrhau bod y meysydd ymrwymedig hynny yn gwella. Mae llawer o alw ar y cyllidebau referniw a chyfalaf cyfyngedig sydd ar gael sy'n canolbwyntio ar ddarparu systemau clinigol cenedlaethol. Mae hefyd yn hanfodol ein bod yn sicrhau gwerth am arian system o'r fath, yn arbennig o ystyried y gwnaed cynnydd sylweddol eisoes yn erbyn argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru, er enghraifft mewn perthynas â lleihau gwastraff bwyd. Pan gafwyd yr argymhellion gwreiddiol, ystyriwyd y byddai system yn ffordd o gefnogi'r canlyniad hwn, ond mae cynnydd wedi'i wneud heb yr angen i roi system genedlaethol ar waith.

Ystyriwyd ac adolygwyd yr achos busnes gan y Gwasanaeth Gwybodeg ym mis Ionawr a mis Mawrth eleni, ac wedi hynny rhoddwyd y dasg i Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan arwain ar broses i adolygu'r achos busnes mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys Cyfarwyddwyr Ystadau a Chyfleusterau Cymru Gyfan, Grŵp Cynghori ar Nwyddau Cymru Gyfan, Grŵp Arlwygo Cymru Gyfan yn ogystal â Dietegwyr, a gweithwyr proffesiynol ym meysydd Caffael, Cyllid a TG. Nid oeddwn o'r farn bod yr achos ddigon da i gystadlu â'r systemau clinigol cenedlaethol eraill oedd yn cael eu hystyried o fewn y cyllid cyfyngedig a ddyrannwyd i'r Gwasanaeth Gwybodeg ac felly roedd angen i'w fuddion ehangach a'r potensial i fod yn hunan gyllidol fod yn glir. O ganlyniad, bydd angen i unrhyw broses sicrhau bod y buddion ariannol yn cael eu cyflawni'n briodol gan mai dyma fydd ffynhonnell cyllid y system yn y dyfodol.

O ganlyniad i'r gwaith angenrheidiol hwn, gallaf gadarnhau, fel yr amlinellir yn y diweddariad a roddwyd i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ym mis Medi, bod Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru wedi bod yn gweithio gyda Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru, byrddau iechyd ac ymddiriedolaethau iechyd i gyflwyno system TG newydd ar gyfer arlwygo ledled Cymru. Mae'r system hon yn cael ei datblygu'r flwyddyn nesaf er mwyn caniatáu i bob bwrdd ac ymddiriedolaeth iechyd sicrhau bod unrhyw fuddsoddiad mewn system TG gwell yn cyd-fynd â'u cynlluniau ehangach i wella gwasanaethau arlwygo.

Yr hyn oedd orau gen i, wrth sicrhau cydymffurfiaeth â'r meini prawf caffael, oedd gweld a fyddai opsiwn i ymestyn system bresennol i fyrddau iechyd eraill. Yn anffodus, mae'r cyngor a roddwyd inni yn nodi'n glir bod angen cynnal proses gaffael newydd. Felly, bydd y cydwasanaethau'n parhau â'r broses gaffael a'r fanyleb yn genedlaethol er mwyn i fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd fanteisio ar y system newydd.

Diweddariadau Ychwanegol

Mewn ymateb i argymhellion 1 a 2, gallaf gadarnhau y gwnaeth fforwm maeth ac arlwygo Cymru gyfan a grŵp fframwaith bwydlenni Cymru gyfan drafod adborth gan gleifion. Caiff adborth eisoes ei ddefnyddio'n lleol o fewn byrddau iechyd er mwyn gwella. O ganlyniad, maent yn gweithio gyda grŵp fframwaith bwydlenni Cymru gyfan i amlinellu a rhannu themâu cyffredin ledled Cymru.

Mewn perthynas ag argymhelliad 7 sy'n ymwneud â chyfuno e-ddysgu a dysgu wyneb yn wyneb, roedd hyn yn destun trafodaeth yng Nghynhadledd Dysgu Digidol GIG Cymru ym mis Medi 2017. Yn sgil hyn, mae sefydliadau iechyd wedi bod yn archwilio sut y mae gwybodaeth am faeth yn cael ei chyfleu a nodi'r cydrannau e-ddysgu a dysgu wyneb yn wyneb. Y farn yw y dylid darparu gwybodaeth am faeth yn electronig ac wyneb yn wyneb er mwyn diwallu arddulliau dysgu unigol a dewisiadau o ran dulliau dysgu.

Yng nghyfarfod mis Tachwedd 2017 o fforwm maeth ac arlwyo Cymru gyfan, bu'r aelodau'n trafod nodi meysydd dysgu gorfodol fel y cyfeirir ato yn argymhelliad 6. Mae pob sefydliad ieched ar hyn o bryd wrthi'n ymchwilio i'w ofynion ar gyfer dysgu gorfodol mewn perthynas â maeth a bydd y camau nesaf yn cael eu cytuno arnynt yng nghyfarfod mis Ionawr 2018 o fforwm maeth ac arlwyo Cymru gyfan.

Cyfeiriodd eich llythyr hefyd at yr amserlen ar gyfer gweithredu'r system presgripsiynu electronig. Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi cael Achos Busnes Amlinellol ar gyfer system presgripsiynu, fferylliaeth a rhoi meddyginiaethau yn electronig yn Ysbytai Cymru. Byddai angen lefel sylweddol o gyllid cenedlaethol ar hyn i ddarparu system gyson ledled Cymru, ac nid yw'r cyllid hwn ar gael nac wedi'i ddyrannu hyd yn hyn. Mae'r achos cychwynnol hwn yn amcangyfrif cost o £36.5 miliwn o ran yr opsiwn a ffefrir dros saith mlynedd y contract. Mae uwch swyddogion ac arbenigwyr eraill yn y GIG ar hyn o bryd yn adolygu'r achos busnes amlinellol hwn. Bydd canlyniad yr adolygiad hwn yn pennu'r camau nesaf ynghyd â'r amserlen, ond os cytunir arno, byddai'n rhaglen TGCh sylweddol a byddai angen dyrannu swm clir o arian ar ei chyfer. Er mwyn cefnogi'r achos cenedlaethol, mae penderfyniad eisoes wedi'i wneud i sefydlu prosiect braenaru system presgripsiynau a gweinyddu meddyginiaethau'n electronig mewn ysbytai ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg, dan nawdd cyfalaf i Gymru gyfan. Bydd y prosiect braenaru yn cyfrannu'n fawr at y system presgripsiynu a rhoi meddyginiaethau'n electronig genedlaethol, gan sicrhau bod y fanyleb ar gyfer y system genedlaethol yn bodloni gofynion y gwasanaeth ac yn gam cychwynnol cymeradwy ar gyfer gweithredu'r system hon. Caiff y system bellach ei chefnogi gan drefniadau prosiect cenedlaethol.

Gobeithiaf y bydd y llythyr hwn o gymorth i'ch trafodaethau cyn y cyfarfod. Edrychaf ymlaen at drafod ymhellach â'r Pwyllgor ar 4 Rhagfyr.

Yn gywir

Dr Andrew Goodall